

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи

«30»

2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки

спеціальність 054 – соціологія

освітня програма «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2021/2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

Протокол № 10 від 30 серпня 2021 року

Розробник програми:

Ніколасвська Алла Михайлівна, доцент, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол №15 від 24 червня 2021 року

В. о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньо-професійної програми
«Соціально-політичні та
маркетингові дослідження»

Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціальна психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 054 – Соціологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з основами соціально-психологічної теорії, історією становлення соціальної психології як самостійної науки та актуальними напрямками сучасного соціально-психологічного теоретизування.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – ознайомлення студентів із загальними питаннями соціально-психологічної науки, змістом класичних та сучасних напрямів у теорії особистості, соціально-психологічними проблемами аналізу великих та малих соціальних груп, деякими аспектам спілкування як соціально-психологічного феномену.

1.3. Кількість кредитів – 4/4

1.4. Загальна кількість годин – 120/120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й; 2-й	1-й
Семестр	
2-й; 4-й	2-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
56 год.	108 год.
у тому числі ідивідуальні завдання	
Реферат	-

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності:

СК 01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК 06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 08. Здатність дотримуватись у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати навчання

Студенти повинні досягти таких результатів навчання:

ПРН 04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

ПРН 08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПРН 12. Знати та дотримуватись етичних норм професійної діяльності соціолога.

ПРН 16. Аналізувати психічні властивості й стани, характеризувати психічні процеси, різні види діяльності індивідів у групі, процеси розвитку, соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції особистості, соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціальна психологія як наука

Тема 1. Предмет та методи соціально-психологічних досліджень

Місце соціальної психології в системі наук про людину та суспільство. Інтра- та інтердисциплінарні підходи до визначення предмета соціальної психології. Дискусії про предмет соціальної психології у вітчизняній науці. II Всесоюзний з'їзд психологів СРСР та підсумки обговорення проблеми предмету соціальної психології.

Соціальна психологія та соціологія.

Особливості та проблеми застосування опитування, спостереження, аналізу документів і тестів у соціально-психологічних дослідженнях. Соціометрична методика та її пізнавальні можливості.

Експеримент як соціально-психологічний метод. Історія застосування соціально-психологічного експерименту. Соціально-психологічні експерименти М. Шеріфа, С. Аша та С. Мілграма. Стенфордський експеримент Ф. Зімбардо. Проблеми валідності та репрезентативності експерименту в соціальній психології, екологічна валідність соціально-психологічного експерименту. Морально-етичні проблеми соціально-психологічного експерименту.

Тема 2. Історія розвитку основних теоретичних шкіл та напрямів соціально-психологічних знань

Періодизація історії соціально-психологічної науки. Осмислення соціально-психологічних явищ у системі соціогуманітарного знання (VI ст. до н. е. – середина XIX ст.). Описовий період розвитку соціальної психології: роботи М. Лацаруса та Г. Штейнталя й формування «психології народів»; внесок В. Вундта в становлення соціально-психологічної теорії; «психологія мас» у роботах Г. Тарда, Г. Лебона, Дж. Болдуїнга, У. Мак-Дугалла та ін. Європейська та американська соціальна психологія XX століття.

Розвиток соціальної психології як експериментальної науки (дослідження В. Меде, Ф. Олпорта, Н. Тріплетта, В. Бехтерева з вивчення феномена соціальної фасилітації та соціальної інгібіції).

Біхевіоризм і необіхевіоризм та їхній вплив на розвиток соціально-психологічних знань (Е. Торндайк, Дж. Уотсон, Е. Толмен, К. Халл, Ф. Скіннер). Соціальний біхевіоризм як спроба вивчення соціалізації дітей, набуття соціального досвіду та норм поведінки і рольова концепція Дж. Міда. Основні напрями соціального біхевіоризму другої половини XX століття: теорія навчання А. Бандури, теорія фрустрації Д. Долларда. Гештальтпсихологія та теорія «поля» К. Левіна, польова та вольова поведінка особистості. Внесок К. Левіна в розвиток досліджень малих груп, розробка типології стилів спілкування та керівництва.

Когнітивний напрям у психології особистості, дослідження Дж. Роттера та Дж. Келлі. Теорія «когнітивного дисонансу» Л. Фестінгера. Розвиток європейської соціальної психології. Теорія соціальних уявлень С. Московічі.

Розділ 2. Соціально-психологічні проблеми аналізу особистості

Тема 1. Соціалізація особистості: поняття, кризи, агенти та механізми

Особистість: повсякденне та наукове тлумачення. Специфіка аналізу особистості в психології, соціальній психології та соціології.

Соціалізація особистості: періоди та кризи. Теорія криз соціалізації Е. Еріксона. Погляди Е. Кюблер-Росс на особливості соціалізації наприкінці життєвого шляху. Агенти соціалізації особистості в сучасному світі. Телебачення як агент соціалізації: вплив телевізійного насильства на формування особистості.

Зміст процесу соціалізації та його основні сфери. Механізми соціалізації (імітація, ідентифікація, інтеріоризація, адаптація тощо). Соціалізація дорослих, поняття «ресоціалізації» особистості.

Тема 2. Структура особистості та проблеми соціалізації в теоріях класиків світової психології

Психоаналітична теорія З. Фрейда: рушійні сили розвитку особистості, структура психіки та структура особистості. Поняття про механізми психологічного захисту (проекція, раціоналізація, витіснення, регресія, сублімація та ін.).

Стадії соціалізації особистості в теорії З. Фрейда: оральна, анальна, фалічна, латентна та генітальна. Особистісні комплекси, що виникають у процесі соціалізації (Едіпів комплекс, комплекс Електри, комплекс кастрації).

Аналітична психологія К. Юнга: структура особистості, індивідуальне та колективне несвідоме, поняття «архетипу», місце та роль архетипів у структурі особистості. Індивідуація як процес формування особистості та досягнення «Самості».

Індивідуальна психологія А. Адлера: «почуття неповноцінності», «прагнення до влади» та «соціальний інтерес» як фундаментальні характеристики особистості. Поняття «психологічний комплекс», «комплекс неповноцінності» та «комплекс вищості». Механізми компенсації, ідеї щодо формування стилю життя та «фіктивного фіналізму» в теорії А. Адлера.

«Культурно-філософський психоаналіз» К. Хорні: «корінна тривога» («базальна тривога») як базова категорія теорії, поняття внутрішньоособистісних конфліктів. Основні потреби, основний конфлікт та механізми психологічного захисту. Типи особистості залежно від домінування різних видів потреб. Прагнення особистості до самореалізації. Структура особистості: актуальне «Я», ідеалізоване «Я» та реальне «Я».

Сексуально-економічна теорія В. Райха. Структура та характер особистості, «невротичний характер» і «здоровий характер» у розумінні В. Райха. Психологія фашизму. Ідея сексуальної революції та її вплив на суспільні процеси в Європі та Америці.

Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Потреба в укоріненні та потреба в індивідуалізації як рушійні сили розвитку особистості. «Свобода для» та «свобода від». Любовні та симбіотичні союзи. Екзистенціальні та історичні дихотомії людського існування. Поняття та типи «соціального характеру», продуктивні та непродуктивні типи характеру в теорії Е. Фромма.

Гуманістичний напрям у теоріях особистості. А. Маслоу про систему особистісних потреб та особливості її функціонування. «Піраміда потреб» та поняття самоактуалізації особистості; критерії особистості, що самоактуалізувалася.

«Психологія особистісних конструктів» Дж. Келлі. Особистісні конструкти як усталений спосіб осмислення людиною певних аспектів життєдіяльності, інтерпретації життєвого досвіду. «Репертуарний тест рольового конструкта» (Role Construct Repertory Test) та «техніка репертуарної ґратки» як шлях до створення моделі особистісних конструктів, діагностики емоційних станів, вивчення закономірностей формування феномена дружби тощо.

Феноменологічна теорія особистості К. Роджерса. Я-концепція (Самість) як важливий персонологічний конструкт теорії Роджерса. «Техніка Q-сортування» як засіб валідації феноменологічної теорії. «Клієнт-центрована терапія» К. Роджерса та затвердження цілісності й унікальності людини в процесі психотерапевтичного втручання.

Новітні напрями світової персонології: теоретичні підходи та методичні розробки.

Розділ 3. Соціальні групи як об'єкт соціально-психологічного аналізу

Тема 1. Теоретико-методологічні аспекти аналізу та класифікації соціальних груп

Методологічні проблеми аналізу груп у соціальній психології. Різноманіття соціальних груп. Класифікація соціальних груп: умовні та реальні, лабораторні та природні, великі та малі, організовані та неорганізовані групи тощо.

Поняття, різновиди та характеристики великих груп. Класи, нації, соціально-професійні та соціально-демографічні спільноти як об'єкт соціальної психології.

Тема 2. Історія та сучасні напрями соціально-психологічного аналізу соціальних груп

Історія та основні етапи вивчення малих груп. Малі соціальні групи та їхня класифікація (організовані та спонтанні, відкриті та закриті, стаціонарні та тимчасові, групи членства та референтні групи тощо). Методи та дослідження малих соціальних груп. Склад та структура малих соціальних груп. Динамічні процеси в малих соціальних групах (утворення груп, лідерство та керівництво, процес прийняття рішень), групові цінності та норми, соціальний контроль та система санкцій.

Розділ 4. Спілкування як соціально-психологічний феномен

Тема 1. Структура, механізми та соціально-психологічні ефекти спілкування

Спілкування як процес сприйняття людини людиною. Типові схеми формування першого враження та помилки першого сприйняття. Психологічні механізми, що забезпечують процес сприйняття в ході спілкування (ідентифікація, емпатія, рефлексія). Ефекти міжособистісного сприйняття (каузальна атрибуція, стереотипи, соціальна установка, упередження, атракція).

Спілкування як комунікативний процес. Особливості людської комунікації. Вербальна й невербальна комунікація. Різновиди невербальної комунікації: з використанням оптико-кінетичної системи знаків (жести, мімічні рухи); пара- та екстралінгвістичної системи знаків (діапазон та тональність голосу, включення пауз, сміху тощо, темп мовлення); просторово-часової системи знаків (розміщення співрозмовників, запізнення); візуальної системи знаків (погляди).

Спілкування як інтеракція. «Позитивна» та «негативна» інтеракція. Концепція взаємодії Ч. Бейлса, фази групової взаємодії та типи лідерства. «Інструментальний» (орієнтація групи, обмін думок, висунання пропозицій) та «експресивний» (високий авторитет у членів групи, до його думок завжди прислухається більшість з них) лідери. Модель «подвійного лідерства» групи.

Тема 2. Засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування

Мода як складне соціально-психологічне явище.

Наслідування як механізм взаємодії, взаємовпливу та соціалізації. Феномени конформізму й конформності та їхнє експериментальне дослідження.

Навіювання як механізм соціально-психологічного впливу. Феномени сугестії, контрсугестії та самонавіювання.

Зараження як механізм впливу. Зараження та паніка.

Переконання як засіб свідомого та організованого впливу на особистість.

Використання механізмів соціально психологічного впливу в повсякденному спілкуванні, рекламній діяльності, передвиборчих кампаніях тощо.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма/Заочна форма					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні	лаб.	інд.	СР
Розділ 1. Соціальна психологія як наука						
Тема 1. Предмет та методи соціально-психологічних досліджень	14/6	4/-	4/-			6/6
Тема 2. Історія розвитку основних теоретичних шкіл та напрямів соціально-психологічних знань	14/8	4/-	4/-			6/8
Разом за розділом 1	28/14	8/-	8/-			12/14
Розділ 2. Соціально-психологічні проблеми аналізу особистості						
Тема 1. Соціалізація особистості: поняття, кризи, агенти та механізми	8/10	2/-	2/-			4/10
Тема 2. Структура особистості та проблеми соціалізації в теоріях класиків світової психології	30/24	10/2	8/2			12/20
Разом за розділом 2	38/34	12/2	10/2			16/30
Розділ 3. Соціальні групи як об'єкт соціально-психологічного аналізу						
Тема 1. Теоретико-методологічні аспекти аналізу та класифікації соціальних груп	12/6	2/-	2/-			8/6
Тема 2. Історія та сучасні напрями соціально-психологічного аналізу соціальних груп	12/8	2/-	4/-			6/8
Разом за розділом 3	24/14	4/-	6/-			14/14
Розділ 4. Спілкування як соціально-психологічний феномен						
Тема 1. Структура, механізми та соціально-психологічні ефекти спілкування	14/25	4/2	4/2			6/25
Тема 2. Засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування	16/25	4/2	4/2			8/25
Разом за розділом 4	30/58	8/4	8/4			14/50
Усього годин	120/120	32/6	32/6			56/108

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва розділів та теми заняття	Кількість годин Денна форма/заочна форма
Розділ 1. Соціальна психологія як наука		
1	Предметне поле соціальної психології: історія та сучасність Питання для обговорення: 1. Дискусії про предмет соціальної психології у вітчизняній науці. 2. Специфіка та різноманіття соціально-психологічних феноменів. 3. Місце соціальної психології в системі соціогуманітарних наук.	2/-
2	Методи соціальної психології Питання для обговорення: 1. Особливості та проблеми застосування методів опитування в соціально-психологічних дослідженнях. 2. Спостереження в соціальній психології. 3. Особливості застосування контент-аналізу в соціально-психологічних дослідженнях. 4. Методологічні та етичні аспекти соціально-психологічного експерименту.	2/-
3	Історія розвитку основних теоретичних шкіл та напрямів соціально-психологічних знань Питання для обговорення: 1. Які умови передували появі соціальної психології як самостійної науки? 2. Яке значення для сучасної соціальної психології мають перші теорії, що виникли в описовий період («психологія народів», «психологія мас»)? 3. Основні етапи та особливості розвитку європейської та американської соціальної психології. 4. У чому Ви вбачаєте причини своєрідного протистояння, що існує у відносинах між представниками сучасної європейської та американської соціально-психологічної думки?	4/-
Разом за розділом 1		8/-
Розділ 2. Соціально-психологічні проблеми аналізу особистості		
1.	Соціалізація особистості: соціально-психологічні проблеми аналізу Питання для обговорення: 1. Специфіка аналізу проблем соціалізації особистості в царинах різних соціогуманітарних наук. 2. Повсякденне та наукове уявлення про особистість. 3. Які аспекти соціалізації вивчаються у першу чергу соціологами, а які – соціальними психологами? Що дає аналіз соціалізації для представників обох наук? 4. Кризи та агенти соціалізації.	2/-
2.	Структура особистості та проблеми соціалізації в теоріях класиків світової психології Питання для обговорення: 1. Яку роль у психічному житті особистості відіграють механізми	8/2

	<p>психологічного захисту, що описав З. Фрейд? Перелічіть основні з них і наведіть приклади.</p> <p>2. Як Ви вважаєте, чи має сенс юнгівська інтерпретація релігійної міфології, крім утвердження цінності самої релігії?</p> <p>3. Як адлерівське поняття «почуття неповноцінності» «спрацьовує» щодо людей із фізичними вадами?</p> <p>4. Як пояснює К. Хорні розбіжності між здоровою і невротичною особистістю з позиції невротичних потреб чи тенденцій?</p> <p>5. Який конфлікт, на думку Е. Фромма, є основною мотиваційною силою в житті людей? Опишіть п'ять основних екзистенціальних потреб людини.</p> <p>6. Поясніть, що мав на увазі А. Маслоу під креативністю як характеристикою самоактуалізованої людини. Чим ця характеристика відрізняється від характеристики музичного чи художнього обдарування?</p>	
Разом за розділом 2		10/2

Розділ 3. Соціальні групи як об'єкт соціально-психологічного аналізу		
1.	<p>Малі соціальні групи</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>1. Теоретико-методологічні проблеми вивчення малих груп: історія та сучасний стан.</p> <p>2. Динамічні процеси в малих групах.</p> <p>3. Проблеми керівництва малою групою.</p>	2/-
2.	<p>Великі соціальні групи</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>1. У чому принципова психологічна відмінність між великою та малою групою?</p> <p>2. Назвіть основні риси масових суспільств за характеристиками, наданими Т. Шибутані. Запропонуйте декілька найбільш актуальних, на Ваш погляд, тем для досліджень масових суспільств під кутом зору сучасної соціальної психології.</p> <p>3. Проблема структури психології великих соціальних груп.</p> <p>4. Сутнісні характеристики етнічних груп: національний характер чи ментальність?</p>	4/-
Разом за розділом 3		6/-

Розділ 4. Спілкування як соціально-психологічний феномен		
1.	<p>Специфіка та структура спілкування як соціально-психологічного процесу</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>1. Основні структурні компоненти спілкування.</p> <p>2. Помилки першого сприйняття та шляхи їх подолання.</p> <p>3. Соціально-психологічні механізми та ефекти спілкування.</p>	4/2
2.	<p>Засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>1. Історія виникнення та основні види соціально-психологічного впливу.</p> <p>2. Практичні проблеми та етичні аспекти використання засобів соціально-психологічного впливу.</p>	4/2
Разом за розділом 4		8/4
Усього годин		32/6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
Розділ 1		
1.	Тема 1. Предмет та методи соціально-психологічних досліджень: <ul style="list-style-type: none"> • пошук визначень предмету соціальної психології як науки • підготовка до дискусії за фільмом «Експеримент» 	6/6
2.	Тема 2. Історія розвитку основних теретичних шкіл та напрямів соціально-психологічних знань: <ul style="list-style-type: none"> • знайомство з першоджерелами та підготовка доповідей 	6/8
Разом за розділом 1		12/14
Розділ 2		
	Тема 1. Соціалізація особистості: поняття, кризи, агенти та механізми: <ul style="list-style-type: none"> • знайомство з першоджерелами • підготовка до дискусії за фільмом «Парфумер» 	4/10
	Тема 2. Структура особистості та проблеми соціалізації в теоріях класиків світової психології: <ul style="list-style-type: none"> • знайомство з першоджерелами та підготовка доповідей 	12/20
Разом за розділом 2		16/30
Розділ 3		
	Тема 1. Теоретико-методологічні аспекти аналізу та класифікації соціальних груп: <ul style="list-style-type: none"> • знайомство з першоджерелами та підготовка доповідей 	8/6
	Тема 2. Історія та сучасні напрями соціально-психологічного аналізу соціальних груп: <ul style="list-style-type: none"> • знайомство з першоджерелами та підготовка доповідей • підготовка до тестової роботи з розділу 	6/8
Разом за розділом 3		14/14
Розділ 4		
	Тема 1. Структура, механізми та соціально-психологічні ефекти спілкування: <ul style="list-style-type: none"> • опрацювання додаткової літератури з теми 	6/25
	Тема 2. Засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування: <ul style="list-style-type: none"> • опрацювання додаткової літератури з теми та підготовка доповідей 	8/25
Разом за розділом 4		14/50
Усього годин		56/108

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Соціальна психологія як наука					
Тема 1. Предмет та методи соціально-психологічних досліджень	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • відеоконференція • підручник, конспект лекцій • рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> • питання для самоперевірки • пошук визначень предмету 	<ul style="list-style-type: none"> • запитання • обговорення навчального матеріалу

				соціальної психології		
Тема 2. Історія розвитку основних теоретичних шкіл та напрямів соціально-психологічних знань	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки експрес-тестування 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу контрольна робота 	
Розділ 2. Соціально-психологічні проблеми аналізу особистості						
Тема 1. Соціалізація особистості: поняття, кризи, агенти та механізми	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу 	
Тема 2. Структура особистості та проблеми соціалізації в теоріях класиків світової психології	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки експрес-тестування 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу 	
Розділ 3. Соціальні групи як об'єкт соціально-психологічного аналізу						
Тема 1. Теоретико-методологічні аспекти аналізу та класифікації соціальних груп	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу 	
Тема 2. Історія та сучасні напрями соціально-психологічного аналізу соціальних груп	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу 	
Розділ 4. Спілкування як соціально-психологічний феномен						
Тема 1. Структура, механізми та соціально-психологічні ефекти спілкування	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки аналіз кейсів 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу 	
Тема 2. Засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення з термінологією, необхідною для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> відеоконференція підручник, конспект лекцій рекомендована література 	<ul style="list-style-type: none"> питання для самоперевірки аналіз кейсів 	<ul style="list-style-type: none"> запитання; обговорення навчального матеріалу 	
Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Соціальна психологія як наука						
Тема 1. Предметне поле соціальної психології: історія	Онлайн-діяльність	Опитування	Творча рота		Розробка нотаток до лекцій Групове	<ul style="list-style-type: none"> коментарі під час заняття від викладача

та сучасність					обговорення	
Тема 2. Методи соціальної психології	Онлайн-діяльність	Опитування	Творча робота, аналіз ситуацій		Групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • коментарі під час заняття від викладача • аналіз результатів творчої роботи
Тема 3. Історія розвитку основних теоретичних шкіл та напрямів соціально-психологічних знань	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		Групове обговорення, доповіді	<ul style="list-style-type: none"> • коментарі під час заняття від викладача • аналіз результатів роботи •
Розділ 2. Соціально-психологічні проблеми аналізу особистості						
Тема 1. Соціалізація особистості: соціально-психологічні проблеми аналізу	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		Групове обговорення, доповіді	<ul style="list-style-type: none"> • коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Структура особистості та проблеми соціалізації в теоріях класиків світової психології	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді, аналіз ситуацій		Розробка нотаток до лекцій Групове обговорення, доповіді	<ul style="list-style-type: none"> • коментарі під час заняття від викладача
Розділ 3. Соціальні групи як об'єкт соціально-психологічного аналізу						
Тема 1. Малі соціальні групи	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		Групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Великі соціальні групи	Онлайн-діяльність	Опитування	Доповіді		Групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • коментарі під час заняття від викладача
Розділ 4. Спілкування як соціально-психологічний феномен						
Тема 1. Специфіка та структура спілкування як соціально-психологічного процесу	Онлайн-діяльність	Опитування	<ul style="list-style-type: none"> • пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • усна відповідь; • виконання практичного завдання 	Розробка нотаток до лекцій	<ul style="list-style-type: none"> • оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Тема 2. Засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування	Онлайн-діяльність	Опитування	<ul style="list-style-type: none"> • пошук відповідей на питання 	Контрольна робота	Групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • підведення підсумків

6. Індивідуальні завдання

Реферат/-

7. Методи навчання

Лекції. Спрямовані не тільки на знайомство з теоретичним матеріалом, а й допомагають слухачам пояснювати деякі закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

Аналіз ситуацій/кейсів. Навчає студентів обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки, аналізувати психічні властивості й стани, характеризувати психічні процеси, різні види діяльності індивідів у групі, процеси розвитку, соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції особистості, соціально-психологічні процеси в малих та великих групах

Пошук відповідей на питання. Ця форма роботи застосовується як на практичних заняттях, так і на лекціях й навчає студентів обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки щодо ситуацій, які досліджуються.

8. Методи контролю

Контрольна робота, письмовий залік у формі відповіді на тестові та творчі завдання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольні роботи, передбачені навчальним планом	Індивідуальне завдання Реферат	Разом	Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4						
T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2					
-	5	5	10	-	5	5	5	15	10	60	40	100

Критерії оцінювання навчальної діяльності

Виступ на семінарі з теми заняття (оцінюється максимум в 3 бали) передбачає самостійно підготовлене повідомлення, зміст якого студент передає вільно, аргументовано відповідає на питання одногрупників та викладача. Кількість виступів протягом семестру – 1-2 з кожної теми, але не більше 5 за семестр. Виступ може супроводжуватися демонстрацією відеоматеріалів. Описана форма роботи передбачається по всіх темах курсу.

Участь/перемога у діловій грі (оцінюється в 1-3 бали в залежності від ступеню та успішності участі). Така форма роботи передбачається з теми «Історія соціальної психології».

Реферат. Ця форма роботи передбачається з теми «Механізми психологічного захисту». Максимальна оцінка – 10 балів. Реферат складається зі вступу, в якому студент має охарактеризувати відомі сучасній психології механізми психологічного захисту; в основній частині автори робіт характеризують на прикладі літературних/кіногероїв (твір обирається студентом самостійно) дію певних механізмів психологічного захисту.

Контрольні роботи. Вивчення курсу передбачає проведення двох видів контрольних робіт:

- передбаченої навчальним планом за темою «Історія соціальної психології» (кількість балів за таку роботу – 10-12);
- експрес-контрольних (оцінюються в 3-5 балів).

Завдання контрольних робіт складаються переважно з тестових завдань з варіантами відповіді та питань на доповнення та пояснення.

Письмовий залік. Залікове завдання містить тестові завдання з усіх розділів курсу; завдання (одне або декілька), що передбачає доповнення та/або коментарі; творче завдання (одне або декілька), для виконання якого необхідні як знання матеріалу, так і вміння самостійно й нестандартно мислити. Максимальна оцінка – 40 балів.

Приклади завдань з контрольної та залікової роботи

Виникнення соціальної психології як самостійної описової науки датується: (1 бал)

1. 1860 р.

2. 1912 р.

3. 1920 р.

Хто є автором цього експерименту? Яке явище досліджувалось в його ході? (2+3 бали)

В експерименті брали участь сім студентів, яких попереджали, що з їх допомогою будуть вивчатися особливості зорового розпізнавання. Вісімнадцять разів учасники експерименту повинні були визначати, яка з трьох ліній дорівнювала за довжиною стандартній. Лише один із учасників експерименту («шостий») був справжнім піддослідним, іншим же попередньо пояснювали необхідність давати помилковій відповіді (у дванадцяти серіях експерименту) і поводитися при цьому якомога формально та спокійно. Під впливом навмисне помилкових оцінок «колег» лише чверть піддослідних змогла уникнути власних помилкових відповідей, у той час як у серії контрольних замірів (коли оцінки давались одиничними піддослідними) чисельність такої групи дорівнювала 95 %. І хоча вплив групи був достатньо сильним й очевидним, джерело впливу (експериментальна група та власне експериментатор) не намагалося в цьому експерименті безпосередньо контролювати та санкціонувати опір нечисельної «незалежної групи» піддослідних, а відповіді «шостого» ніколи не викликали негативних реакцій з боку більшості.

Автор _____ Феномен _____

Яка група понять передає суть «сексуально-економічної теорії»? (3 бали)

1. Регресія	5. Індивідуалізація
2. Біологічне ядро	6. Оргон
3. Лібідо	7. Екзистенційні дихотомії
4. Стиль життя	8. Сексуальна революція

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Для чотирирівневої шкали оцінювання	Для дворівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Адлер А. Наука життя: Пер. с англ. и нем. – К.: Port-Royal, 1997. – 288 с.
2. Адорно Т. Исследование авторитарной личности. – М.: Серебряные нити, 2001. – 416 с.

3. Адорно Т. Типы и синдромы. Методологический подход (фрагменты из «Авторитарной личности») // Социологические исследования. – 1993. – № 3. – С. 75-85.
4. Андреева Г. М. О «социологизации» социальной психологии в XX столетии // Социологический журнал. – 2003. – № 2.
5. Андреева Г. М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 364 с.
6. Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. – СПб.: Питер, 2002. – 560 с.
7. Бодалев А. А. Личность и общение. – 2-е изд., перераб. – М.: Междунар. пед. академия, 1995. – 325 с.
8. Бороноев А. О., Павленко В. Н. Этническая психология. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1994. – 168 с.
9. Бэрон Р. Р., Бири Д., Джонсон Б. Т. Социальная психология. Ключевые идеи: Пер. с англ. – М., 2003. – 512 с.
10. Бэрон Р. С., Керр С., Миллер Н. Социальная психология группы: Пер с англ. – М., 2003. – 272 с.
11. Варій М. Й. Соціальна психіка нації. – Львів: СПОЛОМ, 2002. – 184 с.
12. Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія: Навчальний посібник. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 160 с.
13. Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 275 с. – (Вища освіта XXI століття).
14. Волянська О. В., Коробкіна Т. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія: Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене – Харків: ХНУРЕ, 2012. – 220 с.
15. Вундт В. Проблемы психологии народов // Преступная толпа. – М.: Ин-т психологии РАН, Изд-во «КСП+», 1998. – С. 195-308.
16. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т.: Пер. с франц. – Т. 2: – М.: Мир, 1996. – 376 с.
17. Ефимова Н. С. Социальная психология : учебн. для СПО. М. : Юрайт, 2016. 442 с
18. Журавлев А. Л. Социальная психология личности и малых групп: некоторые итоги исследования // Психологический журнал. – 1993. – Т. 14. – № 4. – С. 4-15.
19. Єфімова Н. С. Соціальна психологія. Підручник. Доступно: http://stud.com.ua/25078/psihologiya/sotsialna_psihologiya/
20. Конфисахор А. Г. Психология власти. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2004. – 235 с
21. Крижанская Ю. С., Третьяков В. П. Грамматика общения. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – 208 с.
22. Кричевский Я. Л. Социальная психология малой группы. – М.: Аспект-Пресс, 2001. – 318 с.
23. Кричевский Я. Л., Дубовская Е. И. Психология малой группы. – М.: МГУ, 1991.
24. Крэйг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2000. – 992 с.
25. Лебон Г. Психология масс. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. – 320 с.
26. Лейбин В. М. Психоанализ. Учебник нового века. – СПб.: Питер, 2002. – 576 с.
27. Мадди С. Теории личности. Сравнительный анализ. – СПб.: Речь, 2002. – 539 с.
28. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 1996. – 688 с.
29. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы: Пер. с англ. – М.: Смысл, 1999. – 424 с.
30. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. — СПб.: Питер, 2000. – 336 с.
31. Морено Дж. Социометрия. Экспериментальный метод и наука об обществе. – М.: Академический проект, 2004. – 320 с.
32. Морозов В. П. Невербальная коммуникация: экспериментально-теоретические и прикладные аспекты // Психологический журнал. – 1993. – Т. 14. – № 1. – С.18-31.
33. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений. – К.: Лыбидь, 1990. – 192 с.
34. Оллпорт Г. Становление личности. – М.: Смысл, 2002. – 461 с.

35. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. — К.: Либідь, 2004.
36. Основи соціальної психології : підруч. для закл. вищ. освіти / П. П. Горностай, П. І. Бублик, М. О. Литвин, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова ; за ред. чл.-кор. НАПН України М. М. Слюсаревського ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. — Київ: Талком, 2018. — 578 с.
37. Павленко В. Н., Таглин С. А. Ведение в этническую психологию: Учебное пособие. — Х.: ХГУ, 1993.
38. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. — СПб.: Питер, 2000. — 528 с.
39. Перспективы социальной психологии: Пер. с англ. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. — 688 с.
40. Попков В. Д. Стереотипы и предрассудки: их влияние на процесс межкультурной коммуникации // Журнал социологии и социальной антропологии. — 2002. — Том V. — № 3 (19). — С. 178-191.
41. Рисмен Д. Некоторые типы характера и общества // Социологические исследования. — 1993. — № 3. — С. 121-129.
42. Рисмен Д. Некоторые типы характера и общества // Социологические исследования. — 1993. — № 5. — С. 144-151.
43. Робер М.-А., Тильман Т. Психология индивида и группы: Пер. с фр. — М.: Прогресс, 1988.
44. Роджерс К. Р. Становление личности. Взгляд на психотерапию: Пер. с англ. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. — 416 с.
45. Социальная психология / Под ред. Е. С. Кузьмина, В. Е. Семенова. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1979. — 288 с.
46. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. - 254 с.
47. Стефаненко Т. Г. Этнопсихология. — М.: Ин-т психологии РАН, Академический проект, 1999. — 320 с.
48. Тейлор Ш., Пипло Л., Сирс Д. Социальная психология — СПб.: Питер, 2004. — 767 с.
49. Фестингер Л. Введение в теорию диссонанса // Современная зарубежная социальная психология. — М.: МГУ, 1984. — С. 97-111.
50. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник: Пер. с англ. и нем. — М.: Прогресс, 1990. — 368 с.
51. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. — М.: Наука, 1991. — 456 с.
52. Фрейд З. Психология бессознательного: Сборник произведений / Сост., науч. ред., авт. вступ. ст. М. Г. Ярошевский. — М.: Просвещение, 1989. — 448 с.
53. Фрейд З. Толкование сновидений. — К.: Здоровья, 1991. — 384 с.
54. Фрейд З. Тотем и табу: Сборник. — М.: Олимп; ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998. — 448 с.
55. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности: Перевод / Авт. вступ. ст. П.С. Гуревич. — М.: Республика, 1994. — 447 с.
56. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя: Пер. с англ. — Мн.: ООО «Попурри», 2000. — 672 с.
57. Фромм Э. Гуманистический психоанализ: Хрестоматия. — М., 2002. — 544 с.
58. Фромм Э. Иметь или быть?: Пер. с англ. — К.: Ника-Центр, 1998. — 400 с.
59. Фромм Э. Искусство любить: Исследование природы любви: Пер. с англ. — М.: Педагогика, 1990. — 160 с.
60. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб.: Питер Пресс, 1997. — 608 с.
61. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. — СПб.: Питер, 2002. — 224 с.
62. Чалдини Р., Кенрик Д., Нейберг С. Социальная психология. Пойми себя, чтобы понять других!. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. — 336 с.

63. Шерток Л., Соссюр Р. Рождение психоаналитика. От Месмера до Фрейда: Пер. с фр. – М.: Прогресс, 1991. – 288 с.
64. Шибутани Т. Социальная психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 1998. – 544 с.
65. Экман П. Психология лжи. 4-е изд. / Пер. с англ. - СПб.: Питер, 2010. – 288 с.
66. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь. 2-е изд. /Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2010. – 334 с.
67. Экман П., Фризен У. Узнай лжеца по выражению лица / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2010. – 272 с.
68. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. – М.: Изд. группа «Прогресс», 1996. – 344 с.
69. Юнг К. Г. Психологические типы. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 480 с.
70. Юнг К. Г. Собрание сочинений. Психология бессознательного: Пер. с нем. – М.: Канон, 1994. – 320 с.
71. Юнг К. Г., Франц фон М.-Л., Хендерсон Дж. Л., Якоби И., Яффе А. Человек и его символы / Под общ. ред. С. Н. Сиренко. – М.: Серебряные нити, 1997. – 368 с.
72. Ярошевский М. Г. История психологии. От античности до середины XX века: Учебное пособие для высших учебных заведений. – М.: Академия, 1996. – 416 с.

Допоміжна література

1. Анцыферова Л. И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 2. – С. 16-26.
2. Анцыферова Л. И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 3. – С. 10-19.
3. Аронсон Э. Общественное животное. Исследования: В 2-х т.: Пер с англ.– М., 2003. – 800 с.
4. Берн Э. Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы: Пер с англ. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 480 с.
5. Блум Г. Психоаналитические теории личности. – М., 1996.
6. Богомолова Н. Н., Данилин К. Е. Контент-анализ. Спецпрактикум по социальной психологии. — М., 1979.
7. Богомолова Н. Н., Стефаненко Т. Г. Образы американца и советского человека в восприятии московских студентов и на страницах молодежной прессы // Вестник Моск. ун-та. Сер. 14. Психология. – 1993. – № 3. – С. 3-11.
8. Введение в этническую психологию / Под ред. Ю. П. Платонова. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1995.
9. Волянская Е. В., Пилипенко В. Е., Сапелкина Е. В. Социокультурная детерминация подростковой агрессии / Науч. ред. В. Е. Пилипенко. – К.: ПЦ «Фолиант», 2004. – 174 с.
10. Вяткин Б. А., Хотинец В. Ю. Этническое самосознание как фактор развития индивидуальности // Психологический журнал. – 1996. – Т. 17. – №1 . – С. 69-75.
11. Гнатенко П. И., Кострюкова Л. О. Национальная психология: анализ проблем и противоречий. – К., 1990.
12. Головаха Е. И., Панина Н. В. Психология человеческого взаимопонимания. – К.: Политиздат, 1989. – 187 с.
13. Гримич М. Два виміри національного характеру // Наука і суспільство. – 1991. – № 8. – С. 207-301.
14. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера земли. – Л.: Гидрометеиздат, 1990. – 528 с.
15. Гумилев Л.Н. Этносфера: История людей и история природы. – М.: Экопрос, 1993.

16. Дейкер Х., Фрейда Н. Национальный характер и национальные стереотипы // Современная зарубежная этнопсихология / Под ред. С. А. Арутюнова и др. – М.: ИНИОН СССР, 1979. – С. 23-44.
17. Донченко Е. А. Социетальная психика. – К.: Наукова думка, 1994. – 208 с.
18. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика: Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення. – К.: Либідь, 2002. – 447 с.
19. Зарубежная социальная психология XX столетия: Теоретические подходы / Андреева Г. М. и др. – М., 2002. – 286 с.
20. Здравомыслов А. Г. Этнополитические процессы и динамика национального самосознания россиян // Социологические исследования. – 1996. – № 12. – С. 23-32.
21. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Социальное влияние. – СПб.: Питер, 2000. – 448 с.
22. Зощенко М. Повесть о разуме. – М.: Советская Россия, 1976. – 112 с.
23. Зюскинд П. Голубка. Три истории и одно наблюдение: Повесть, рассказы: Пер. с нем. – СПб.: Азбука, 2000. – 256 с.
24. Зюскинд П. Парфюмер. История одного убийцы. – СПб.: Азбука, 2000. – 304 с.
25. Карпа І. Фрейд би плакав. – Харків: Фоліо, 2007. – 238 с.
26. Козлова О.А. Соціальна психологія особистості та спілкування : практикум для студентів спеціальності 6.030101 «Соціологія» / О.А. Козлова – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – 172 с
27. Корнилова Т. В. Введение в психологический эксперимент. — М., 1997.
28. Краткий психологический словарь / Сост. Л. А. Карпенко; Под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Ростов н/Д., 1998. – 512 с.
29. Куттер П. Современный психоанализ. – СПб.: Питер, 1997.
30. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. – М.: Прогресс, 1980. – 392 с.
31. Морено Дж. Социометрия. Экспериментальный метод и наука об обществе. – М.: Академический проект, 2004. – 320 с.
32. Лебон Г. Психология толп. – М.: Ин-т психологии РАН, 1998.
33. Лебон Г. Мнения и верования толпы // Философская и социологическая мысль. – 1991. – № 6. – С. 119-152.
34. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено: Пер. с нем. – М.: Изд. группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 352 с.
35. Мелибруда Е. Я – Ты – Мы: Психологические возможности улучшения общения: Пер. с польского. – М.: Прогресс, 1986.
36. Мід Дж. Голосовий жест і значимий символ // Дух, Самість і Суспільство. – К., 2000. – С. 54-67.
37. Морозов В. П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация / Под ред. В. Медведева. – М., 1998. – 164 с.
38. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс. – М., 1996.
39. Московичи С. Машина, творящая богов: Пер с фр. – М.: «Центр психологии и психотерапии», 1998 – 560 с.
40. Назаретян А. П. Агрессивная толпа, массовая паника, слухи: Лекции по социальной и политической психологии. – М., 2003. – 192 с.
41. Нюрнберг Дж., Калеро Г. Читать человека – как книгу. – М., 1990.
42. Овсяннико-Куликовский Д. Психология национальности. – Петроград, 1922.
43. Оруэлл Дж. 1984. Скотный двор. Сказка: Пер. с англ. – Пермь: КАПИК, 1992. – 304 с.
44. Павленко В. Н., Таглин С. А. Факторы этнопсихогенеза: Учебное пособие. – Х.: ХГУ, 1993.
45. Павлюк С. Особливості та динаміка сучасного процесу етнічної самоідентифікації українців: до питання теорії етносу // Слово і час. – 2002. – № 6. – С. 3-7.

46. Паршин Л. К. Не наш человек / Паршин Л. К. Чертовщина в Американском посольстве в Москве, или 13 загадок Михаила Булгакова. – М.: Изд-во Книжная палата, 1991. – С. 150-162.
47. Петровский А. В., Ярошевский М. Г. История и теория психологии: В 2-х т. – Ростов н/Д, 1996.
48. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли других по их жестам. – Н. Новгород: Ай Кью, 1988.
49. Пирен М. И. Основы этнопсихологии: Учебное пособие. – К., 1997.
50. Платонов Ю. П., Почебут Л. Г. Этническая социальная психология. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1993
51. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учебное пособие / В. Д. Балин, В. К. Гайда, В. К. Горбачевский и др.; Под общ. ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева. – СПб.: Питер, 2000. – 560 с.
52. Психология масс. Хрестоматия. – Самара: Издательский дом «БАХРАХ», 1998. – 592 с.
53. Психотерапия: Учебник для вузов / Л. Бурлачук, А. Кочарян, М. Жидко. – СПб.: Питер, 2003. – 472 с.
54. Розов А. И. Стремление к превосходству как одно из основных влечений // Психологический журнал. – 1993. – Т. 14. – № 6. – С. 134-141.
55. Савенко С. О. – «Проблеми психологічної захищенності суспільства від впливу медіа-реклами». Доступно: <https://ispp.org.ua/2020/05/25/savenko-s-o-problemi-psixologichno%dl1%97-zaxishhennosti-suspilstva-vid-vplivu-media-reklami/>
56. Свенцицкий А. Д. Социальная психология. – М., 2003. – 336 с.
57. Семеніхіна Г. В. – «Соціально-психологічні чинники вибору шлюбного партнера та вступу молоді у шлюб» <https://ispp.org.ua/2020/05/25/syemyenixina-g-v-socialno-psixologichni-chinniki-viboru-shlyubnogo-partnera-ta-vstupu-molodi-u-shlyub/>
58. Солсо Р., Маклин К. Эксперимент: планирование, контроль, проведение, анализ. – СПб.-М., 2003.
59. Социальная психология личности в вопросах и ответах: Учебное пособие / Под ред. проф. В. А. Лабунской. – М.: Гардарики, 1999. – 397 с.
60. Тарарухина М. И., Ионцева М. В. Техника репертуарных решеток Дж. Келли // Социология: 4М. – 1997. – № 8.
61. Тэйлор Ш., Пипло Л., Сирс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2004. – 767 с.
62. Томэ Х. Что изменилось в моем понимании психоаналитического процесса за последние 30 лет? // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13. – № 4. – С. 111-122.
63. Устинов П. День состоит из сорока трех тысяч двухсот секунд: Рассказы: Пер. с англ. – М.: Известия, 1985. – 160 с.
64. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. – М., 2002. – 490 с.
65. Хорни К. Недоверие между полами // Психологический журнал. – 1993. – Т. 14. – № 5. – С. 125-132.
66. Шипунова Т. В. Агрессия и насилие как элементы социокультурной реальности // Социологические исследования. – 2002. – № 5. – С. 67-76.
67. Шпет Г. Г. Введение в этническую психологию // Шпет Г. Г. Психология социального бытия. – М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: МОДЭК, 1996. – С. 261-372.
68. Эриксон Э. Детство и общество. – СПб.: Ленато, АСТ, Фонд «Университетская книга», 1996.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Інститут соціальної та політичної психології АПН України: <http://ispp.org.ua/>
- Журнал «Соціологія: теорія, методи, маркетинг»: <http://i-soc.com.ua/ua/edition/journal/>

- Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка:
<http://www.uisr.org.ua/monitoring>
- <http://testoteka.ukr.net/>
- <https://psi-technology.net/psytest/>
- <https://uk.wikipedia.org/> Соціальна психологія: науковий журнал / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський
- [In-Mind Magazine, Social Psychology for the public](#)